

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Sähköjärjestelmän vakaus ja käyttövarmuus on kriittinen osa Suomen huoltovarmuutta. Sähkön eri tuotantomuodoista vesivoima soveltuu erityisen hyvin reservituotannoksi luotettavan, kustannustehokkaan ja nopean säädettävyytensä ansiosta. Vesivoiman tarjoamaa säätövoimaa voidaan käyttää sääriippuvaisten tuotantomuotojen tuotantovaihteluiden tasapainottamiseen ja sähkön toimitusvarmuuden varmistamiseen häiriötilanteissa.

Ehdotus mahdollistaisi vesivoimalaitosten tilapäisen poikkeamisen lupamääräyksistä tilanteissa, joissa sähköntuotannon nopea lisääminen on välttämätöntä sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi. Tällainen joustomekanismi on tarkoituksenmukaista ja perusteltua sähköjärjestelmän toimintavarmuuden näkökulmasta, kunhan poikkeaminen lupaehdoista toteutetaan hallitusti, rajatusti ja ympäristövaikutukset huomioiden.

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

-

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

-

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

Edunmenetysten korvaamista koskeva sääntely on tarpeellinen, ja lupamääräyksistä poikkeaminen voi koskea muitakin tahoja kuin vesivoimatoiminnan harjoittajat.

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

-

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

Ennakolta laadittavan selvityksen laatiminen on perusteltua ja tarpeellista. Sähköjärjestelmän vakaus ja käyttövarmuus on kriittinen osa huoltovarmuutta. Niihin vesivoimalaitoksiin, joiden tilapäinen tehonnosto olisi toteuttavissa mahdollisimman vähäisin vaikutuksin, liittyy myös kriittiseen infrastruktuuriin liittyvän tiedon julkisuus- ja avoimuusnäkökohtia. Tätä asiaa tulisi tarkastella lakiehdotuksen jatkovalmistelussa maan huoltovarmuus- ja kokonaisturvallisuussyistä.

7. Muut huomionne ehdotuksesta

Kainuun alueella on useita vesivoimalaitoksia ja niihin liittyvinä säännösteltyjä vesistöjä Hyrynsalmen ja Sotkamon vesistöreiteillä. Vesivoimaloiden nykyisistä lupamääräyksistä poikkeaminen todennäköisesti vaikuttaisi haitallisesti näihin vesistöihin, niiden ympäristöolosuhteisiin ja muihin vesistönkäyttömuotoihin.

Kainuun maakuntasuunnitelmassa 2045 esitetään vuoteen 2045 ulottuvat Kainuun kehittämisen tavoitteet. Yhtenä strategisesti tärkeänä, alueen menestystä rakentavana kriittisenä menestystekijänä on puhdas ja oikeuden mukainen siirtymä, jonka sisältönä on ilmastonmuutos (hillintä ja sopeutuminen) sekä luonnon monimuotoisuus, elinkeinojen kestävä kasvu ja ympäristövastuullisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä vähähiiliseen kiertotalouteen siirtyminen; puhtaan siirtymän elinkeinollisten mahdollisuuksien hyödyntäminen. Maakuntasuunnitelman kehittämisen tavoitteissa vesistöjen osalta todetaan: "Vesistöjen tila ja käyttökelpoisuus säilyy kokonaisuutena hyvänä ja voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa paranee. Voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa parannetaan vesienhoitolaissa (1299/2004) asetettujen vesien tilatavoitteiden mukaiselle hyvälle tasolle."

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi tulee olla selkeästi rajattu sisällöllisesti ja ajallisesti, sidottu todellisiin ja perusteltuihin häiriötilanteisiin sekä valvottua ja dokumentoitua. Vesien tilatavoitteet ja ympäristönsuojelunäkökohdat tulee ottaa huomioon myös häiriötilanteissa.

Kainuun liitto korostaa seuraavia asiaan liittyvien ehtojen merkitystä:

- tilapäiset poikkeamat tulisi lähtökohtaisesti toteuttaa vedenkorkeudesta annetun vaihtovälin puitteissa
- tilapäisten poikkeamien käyttö tulee rajata vain välttämättömiin häiriötilanteisiin
- toimenpiteiden vaikutuksia vesistöihin ja ympäristöön tulee tutkia ja dokumentoida aktiivisesti
- tarvittaessa tulee asettaa tarkentavia ehtoja poikkeamien toteuttamiselle

- poikkeamien käytöstä tulee raportoida läpinäkyvästi eri viranomaisille

Edellä esitetyin perustein ehdotettu sääntelymuutos on tarkoituksenmukaista ja perusteltua sähköjärjestelmän käyttövarmuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta, kunhan poikkeami-nen lupaehdoista toteutetaan hallitusti, rajatusti ja ympäristövaikutukset huomioiden.

Lisäksi tulisi huolehtia maan energiantuotannon kannalta merkittävien ydinvoimaloiden vuosihuoltojen oikea-aikaisuudesta, selvittää myös muiden tuotanto- ja varastointimenetelmien soveltuvuutta sähkön toimitusvarmuuden parantamiseksi sekä edistää sähkön kulutuksen vähentämisen vaikuttavuutta korkeimpien kulutuspiikkien aikana ja häiriötilanteissa.

Valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen, erityisesti kantaverkko, vaihtoehtoisten reittien (ml. muuntoasemat) olemassaolo ja niiden merkitys korostuu häiriötilanteissa ja poikkeusolosuhteissa. Kainuun liitto toteaa, että kantaverkon 400 kV:n voimajohdon (ns. Vaaralinja) toteuttaminen itäiseen Suomeen on tärkeää edellä mainitun ohella myös puhtaan siirtymän ja alueiden elinvoiman kehittymisen kannalta. Alueiden jakeluverkon ja sen solmukohtien merkitys ja toimintavarmuus osana maan sähköjärjestelmää on myös tärkeää tunnistaa, ja ne ovat tärkeitä elinkeinoelämälle, asukkaille sekä kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta.

Kainuun liitto Kirjaamo

Kainuun liitto - Alueidenkäytön vastuualue, suunnittelujohtaja Sanna Schroderus, maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen